

Mindenben a zenét érzem...

Végh Sándor

1912. május 17. – 1997. január 7.

Kolozsvárott született 1912-ben, magát „Lajtán túli barbár”-ként emlegetve innen indult el közel hét évtizedes zeneispályáján.

Halálával egy olyan nagy korszak zárul le, melynek Bartók és Kodály, Toscanini és Pablo Casals mellett ő is cselekvő részese és kialakítója volt. Ez az a két háború közötti korszak, ahol „fantasztikus együvé tartozás érzése” kötötte össze, formálta a művészeket, ahol a kávéházakban javában zajlott a művészet, ahol egyszerre megtalálható volt Waldbauer Imre, Weiner, Karinthy, Kosztolányi és Szabó Dezső is. Ebből a légkörből lépett ki, és töltött el külföldön közel fél évszázadot, de közép-európaiságára, s benne magyarságára mindvégig büszke maradt.

Persze az útravaló, amit Magyarországról hozott, sem volt csekély. Bartókkal való személyes kapcsolata kijelölte pályáját. Sajat visszaemlékezése szerint első vele való találkozására még a szülői házában megtörtént, ahol a cselédnők magyar népdalokat énekeltek... Mikor elkerült Magyarországról (1946-ban Franciaországban telepedett le, ahol 1953-ban megkapta a francia állampolgárságot), ez a kapcsolat jelentette magyarságának azt a részét, amiért mindig is küzdött. „Mi tartott meg magyarnak? Egy pár jó könyv, Ady, Petőfi és Bartók. Több évtizeden keresztül velük éltem, ez volt egyetlen szellemi táplálékom.”

Még gyerekként, 12 évesen került fel Pestre, a Zeneakadémián Hubaynál és Kodálynál tanult. Csalhatatlan érzéssel már fiatal korában („mert az ember abból, amit gyermekkorában, ifjúságában átél, ösztönösen megérzi, hogy mi jó, és ami jó, azt egész életében követi”) felismerte Bartók zenéjének értékét. Akkoriban „Hubay csárdajelentét játszották, ... nekem Hubay zenéje szinte semmit sem jelentett. Viszont már akkor (12 évesen) megvettem a legújabb Bartók-kompozíciók kottáit.”

1930-tól szólókoncerteket ad, vala-

mint a Magyar Trióval lép föl. Egyik alapító tagja 1935-ben az Új Magyar Vonósnégyesnek. Közben a Székesfevárosi Zenekar hangversenymestere lett. Új, agilis vezető, dr. Csilléry Béla kerül a zenekar élére, aki átszervezi az együttest, és megújítja funkcióját. Az 1940-es évben vidéki hangversenykörútra viszi a zenekart, és ismeretterjesztő-népszerűsítő hangversenysorozatot állít össze. A sorozat nyolcadik hangversenyén, 1940. december 1-jén játszott először együtt a zenekar szólamvezetőiből álló, később Végh-kvartett néven ismert együttes: Végh Sándor, Zöldy Sándor, Janzer György és Szabó Pál. Bemutatkozásuk alkalmával Haydn: d-moll Quinten-kvartettjét, Csajkovszkij: D-dúr vonósnégyeséből az Andante cantabile tételt és Dohnányi: A-dúr vonósnégyesének Finalját adták elő.

Bartók mellett Waldbauer Imre és Weiner Leó tett rá rendkívüli hatást. Így emlékezik róluk: „Ott volt Waldbauer, aki mély, egészséges zenei meglátással a legszebb kvartettezést, a legszebb kamarazenélést mutatta meg, ugyanakkor ott volt Weiner, aki a minuciózus, a mikrokozmosz meglátásokat mutatta nekünk, s ez a mikrokozmosz azzal a makrokozmoszsal, amit Waldbauer jelentett, jól kiegészítette egymást.” Az első négy Bartók-vonósnégyest a Waldbauer-kvartett, de az ötödiket már a Végh-vonósnégyes mutatta be Magyarországon (teret engedve így a fiatal zenészeknek). Maga a Végh-kvartett is tulajdonképpen a Waldbauer-vonósnégyes „egyik hajtása volt”.

1946-ban vonósnégyesével együtt Bázelen telepszik le. 1854-től 1962-ig Freiburgban él és tanít, majd 1963-ban a düsseldorfi főiskola professzora lesz. 1963-ban kamarazenei fesztivált alapít az olaszországi Cervóban. Végül megtalálja utolsó állomáshelyét is: Salzburgot. „Kerestem egy helyet, ahol otthonom lehet, mert a nemzetközi karriert akkor már elértem. Elég volt a

sok évtizedes utazásból. Sokáig nem találtam a helyem, amíg el nem jutottam Salzburgba.” A salzburgi villa-lakás méltó volt lakójához, hiszen előzőleg Toscanini élt benne. Hangszere sem volt érdemtelenebb: Paganini Stradivarija volt a társa, osztozva oly sok hazai és külföldi sikerében.

1971 óta volt a salzburgi Mozarteum professzora. „Mióta ízületi betegségem miatt le kellett tennem a vonót, úgy éreztem, erőmből és tapasztalataimból telik arra, hogy a fiatalokat neveljem. Így kezdtem el a Camerata Academica-val dolgozni (1978), amely jóval korábban alakult (Anda Gézától vette át a vezetést), de tagjaiból csupán egyet, a bőgőst tartottam meg.” A zenekar újfajta kifejezési eszköz a kezében: „A Camerata számomra hangszer. tagjai lelkem minden rezdülését megérik.” Egy idő után már abbahagyta a hegedűtanítást és csak a Camerata-nak szentelte magát. A próbákat ülve tartotta, azon a széken, melyet a berlini Filharmonikusoktól kapott ajándékba Karajan halála után.

Egyre inkább feladatának tekintette, hogy átadja tudását tanítványainak; kamarazenei rendezvénysorozatot indított, és szemináriumokat tartott.

1972-ben fesztivált létesített Prussia Cove-ban, Anglia legnyugatibb csücskében, vadregényes, Agatha Christie-re emlékeztető környezetben, egy volt tanítványa villájában, ahová olyan óriásokat hívott meg, mint a zongorista Kentner Lajos, Schiff András, egykori brácsistája Janzer György, a neves cselista Ralph Kirschbaum.

Kurzust tartott Assisiban, Lenzben (Svájc). A magyarságra, mint megőrzendő értékre tekintett, ez mondhatta vele ezeket a szavakat: „Európai szerepemben sovíniszta vagyok. Múltunk örökségét meg kell őriznünk, ha nem akarjuk elveszteni az identitásunkat.” Ez leginkább arra az ősi magra, közös fogódzóra utal, amit a mai „McDonald's kultúrájú”, mindenben egyízű, fantá-

ziátlan szabványosítás háttérbe szorít. „Mint ahogy egy nagy fa ágai is sok irányba nőnek, haladjunk több irányba, de a gyökereket ne veszítsük el. Bartóktól ezt tanultam, és ez őrizte meg bennem a jó értelemben vett magyarságot.”

Igen, a vágya mindig megmaradt, hogy magyar fiatalokat, barátokat neveljen és velük zenéljen. Még 1940-től néhány éven át a Zeneakadémia tanára volt. 1984 óta tanított ismét Magyarországon, mesterkurzusokat tartott. A Zene-művészeti Főiskola (mint korábban Székely Zoltánt, Fischer Annie-t, Ferencsik Jánost) 1992-ben őt is tiszteletbeli tanárává választotta. Még a múlt évben is egy héten keresztül foglalkozott a Weiner-Szász Kamarazenekarral Tihanyban. Ameddig lesznek (és miért ne lennének?) tehetséges fiatalok, addig értelme lesz minden fáradozásnak, tördésnek. A tehetség definíciója is olyan optimista kijelentés, melyet egy sokat tapasztalt, idős mester tehet csak igazán. „A tehetség olyan, mint a navigációs fény, a legsűrűbb közege is átvilágít, legfeljebb nem lesz akkora udvara.”

Mindarra a megtisztelő címre, ame-

lyekkel illették, mint dirigens, specialista és zeneértő-tudó, egyszerűen és nyílt őszinteséggel válaszol: „Nem vagyok az”... „Nem vagyok dirigens, én muzsikus vagyok, aki azért dirigál, mert úgy érzi, nem tud zene nélkül élni.” – „Nem vagyok specialista sem, nem tudom a zenét egy irányból nézni.” Hozzáteszi, hogy ő volt a legjobban meglepve, mikor Mozart- és Schubert-specialistának nevezték. Ő egyszerűen új lakóhelyének köszönhetően többet foglalkozott Mozarttal és Schuberttel. Ennyi az egész... „Nem vagyok zene-tudós sem, nem is akarok az lenni. Mindenben a zenét érzem, de erről nem mindig adok magamnak számot.” Egyszóval, igazi zseniális muzsikus volt, annak minden sokoldalúságával együtt.

Végnek nem volt metodikája sem, mert nem volt szüksége rá. Az adott pillanatban, az adott mű adott interpretációjához nyúlt nagyon intuitív módon. Eggyé vált a zeneszerzővel és a hangszerével. Szeme csillogón elárulta az érzelmeket, melyeket a zene kellett benne, s mindezt közvetlenül tudta átvinni ujjain keresztül a hangszer-

re. Vezénylése is inkább szemével, mint kezével történt.

Előszeretettel fordult a korán elhunyt zsenik felé, mint például Mozart, Mendelssohn. Különösen azok ismeretlen művei jelentettek számára mindig új kalandot. Ilyen felejthetetlen interpretáció volt Mendelssohn II. szimfóniája a Salzburgi Ünnepi Játékokon 1978-ban.

Korát meghazudtoló élénkséggel, lelkesedéssel, teherbírással vetette bele magát a próbákön való munkába. Ott akart lenni minden darab születésénél, mert, mint mondta: „minden darab saját magát hozza létre”. Egy olyan tradíció hátrahagyományozásán fáradozott, melyben a szellemi-művészi gyökerek állandóan megújuló életnedvet szolgáltatnak a jelen művészetének. Végh Sándor tanítása a legnagyobb gyökér volt, amelyen keresztül a nagy mesterek művészete akadálytalanul és hamisítatlanul áramolhatott felénk.

Papp Mónika

(Köszönöm Geréb Lászlónak és Tuska Zoltánnak, hogy megosztották velem és az olvasókkal emlékeiket.)

FELHÍVÁS

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola ezúton hirdeti meg a **Nagyteremben** levő székek **névhasználati jogának eladását.**

A vételár: 50.000 Ft székenként.

A vevő neve a szék támlájának felső részén elhelyezett bronz (réz) táblán lesz feltüntetve 1997. január 1-től számított 25 éven keresztül. A vevőt semmilyen más jogosultság – pl.: szék elvitele, annak kizárólagos vagy időnkénti használata, stb. – **nem illeti meg!**

A vevők részére egy alkalommal a **Zeneakadémia** – 1997. november 14-én – **emlékhangversenyt** szervez fogadással egybekötve.

A székek névhasználati jogának megvétele az alábbiak szerint lehetséges:

– **külföldön élők** részére a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola célelszámolási forint számlájára befizetett minimum 50.000 Ft-nak megfelelő valuta átutalásával történik. (MNB számlaszám: 10032000 01426768 30000003, cím: 1850 Budapest, Szabadság tér 8-9. „**Névhasználati jog megváltása**”.)

Az adományozó, illetve a névhasználati jog vevője a befizetéssel egyidejűleg kell, hogy a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolának egy levélben ily módon nyilatkozzon:

„Én, mint adományozó feltételként előírom, hogy adományom összege a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola célelszámolási forintszámláján elkülönítetten kezeltessék.”

– **belföldi vevők** a „Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Alapítvány” elnevezésű alapítvány részére történő minimum 50.000 Ft befizetésével nyernek jogot a vételre (számlaszám: 11707024-20378884, címe: Budapest VII. kerületi OTP, Király u. 49. „**Adomány**”).

Az igényeket a beérkezett ajánlatok sorrendjében elégtjük ki!

Egyéb kért adatok:

a vevő pontos neve, címe, kapcsolattartása, tel/fax száma.

A befolyt összeget a Zeneakadémia épületének fenntartására és eszközök beszerzésére kívánjuk fordítani. Az erre a célra megküldött minden adományt szívesen fogadunk.

Liszt Ferenc
Zeneművészeti Főiskola Rektora